

ÖZEL HAYATIN ALANI VE SINIRLAR

ARŞ. GÖR. MEHMET GÖKAY AKÇA*

Özet

Özel hayat, yalnız bir kişiye ait olan ve yalnız bir kişiyi ilgilendiren hayattır; fakat insan sosyal bir varlık olduğu için özel hayatını başkalarıyla paylaşmak durumunda kalmaktadır. Özel hayatın başka insanlara açılması, özel hayatın gizliliği hakkı ve özel hayat alanı kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özel hayatın gizliliği hakkı, uluslararası sözleşmelerde ve anayasalarımızda ayrıntılı olarak düzenlenmiş, ceza kanunlarıyla da koruma altına alınmıştır. Kişinin, özel hayatını aile fertlerine, arkadaşlarına ve meslektaşlarına ne derece açacağı konusu ise özel hayatın alanını ve bu alanın sınırlarını oluşturmaktadır. Özel hayat alanına izinsiz girişler, özel hayatın gizliliğine müdahale olarak karşımıza çıkmaktadır ve AIHM, çeşitli kararlarında bu müdahalenin sınırlarını belirlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel hayatın gizliliği, özel hayatın alanları, AIHM kararlarında özel hayat.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku ABD Öğretim Üyesi.

Sürekli başkalarınca gözetlenen, her şeyi herkesçe bilinen bir insanın sağlıklı düşünebilmesi, manevi gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi imkânsızdır. Bu durum özel hayatın gizli kalmasının, insanın manevi hayatının gelişiminde oynadığı rolün önemini göstermektedir.

Giriş

Toplum içinde yaşadığı için hayatını devamlı surette başkalarıyla paylaşmak zorunda kalan insan, hayatının belli yönlerinin herkes tarafından bilinmesini istemez. Kişi hayatının cinsel, duygusal, ailevi boyutlarının gözlerden uzak olmasını ister ve kişinin bu gizli kalma ve rahat bırakılma isteği özel hayat olarak adlandırılan kavramı karşımıza çıkarır. Sürekli başkalarınca gözetlenen, her şeyi herkesçe bilinen bir insanın sağlıklı düşünebilmesi, manevi gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi imkânsızdır. Bu durum özel hayatın gizli kalmasının, insanın manevi hayatının gelişiminde oynadığı rolün önemini göstermektedir. Teknik gelişmeler ve değişen toplumsal koşullar nedeniyle özel hayatın gizliliği, her geçen gün artan bir şekilde devlet veya kişiler tarafından yapılan müdahalelerin etkisi altında kalmaktadır. Özel hayatın gizliliği kapsamındaki hayat olaylarının kişinin rızası dışında topluma aktarılması durumunda, kişinin duygusal yönden telafi edilemez bir ıstırap yaşayacağı açıktır. Bu

hakka yapılacak haksız müdahalelerin hukuk düzeni tarafından engellenmesi gerekmektedir. Bunun için de ilk olarak bu hakkın sınırları ve bu hakla korunan değerler tespit edilmelidir.

Çalışmamızın ilk bölümünde özel hayatın gizliliğini tanım ve kapsam yönünden inceleyerek, kısaca hakkın ortaya çıkışını ele alacağız. İkinci bölümde; özel hayatın gizliliğinin korunmasına ilişkin uluslararası alandaki ve Türk hukukundaki düzenlemelere değineceğiz. Daha sonra üçüncü bölümde özel hayatı, merkezinde kişinin en mahrem hayat alanı olan sır alanının bulunduğu iç içe geçmiş çemberler şeklinde hayat alanlarına bölerek inceleyeceğiz ve dördüncü bölümde özel hayatın gizliliğinin AİHM kararlarında nasıl somutlaştığını ele alacağız. Sonuç kısmında ise çalışmanın çeşitli bölümlerinde varılan sonuçlar çerçevesinde bir açıklama yapılarak çalışma nihayete erdirilecektir.

1. Özel Hayatın Gizliliği Hakkının Genel

Çerçevesi

1.1. Kavram

Özel kelimesi sözlükte “Yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan ve bir kişiyi ilgilendiren veya kişiye ait olan” olarak tanımlanmıştır.¹ Özel kelimesinin sözlük anlamından da anlaşılacağı üzere özel hayat ise yalnız bir kişiye ait olan ve yalnız bir kişiyi ilgilendiren hayattır.

Sosyal bir varlık olan insan başka insanlarla birlikte yaşamak, onlarla ilişki kurmak zorundadır. Kişi ailesinde, okulunda, işinde hayatını etrafındaki insanlarla paylaşır. Fakat bu paylaşım kişinin özgürlüklerinden, kendi iradesinden ve hayatının sadece kendisinin bildiği alanından vazgeçmesi demek değildir.² İnsan bir yandan toplum içinde yaşarken diğer yandan da hayatının toplumun bilmesini istemediği kısmını gözlerden uzak olarak yaşar.

Özel hayat kavramının öğretide ve yargı kararlarında ortak bir tanımı yoktur. Bunun sebebi özel hayatın değişen koşullardan etkilenen ve tartışmalı bir alan olmasıdır. Ortak bir tanımı olmayan özel hayatın öğretide birçok tanımı vardır.

Özel hayatın; “kişinin hukuk tarafından korunan ve herkesle paylaştığı ortak, kendisine yakın kişilerle paylaştığı özel, güvendiği kişiler dışında herkese gizli tuttuğu gizli yaşam olaylarından meydana gelen kişisel varlık”³, “başkalarınca öğrenilmesi istenmeyen kişiye ait hususlar”⁴ “kişinin dingin ve rahat bırakılma hakkına sahip olduğu kendine özgü alan”⁵, “insanın ailevi, kişisel hayatı, iç hayatı, manevi hayatı, kapalı kapısının arkasında yaşarken idame ettiği hayat”⁶, “kişinin gizli tutmakta çıkarının bulunduğu hususlar”⁷ gibi değişik tanımları vardır.

Bu tanımların ortak özelliği gizliliğe ve kişinin özel hayatının başkalarının müdahalesine kapalı olmasına yaptıkları vurgudur.

Sosyal bir varlık olan insan başka insanlarla birlikte yaşamak, onlarla ilişki kurmak zorundadır. Kişi ailesinde, okulunda, işinde hayatını etrafındaki insanlarla paylaşır. Fakat bu paylaşım kişinin özgürlüklerinden, kendi iradesinden ve hayatının sadece kendisinin bildiği alanından vazgeçmesi demek değildir. İnsan bir yandan toplum içinde yaşarken diğer yandan da hayatının toplumun bilmesini istemediği kısmını gözlerden uzak olarak yaşar.

Bu hakkı rahat bırakılma hakkı olarak tanımlayabiliriz. Amerikan yargı kararlarında da özel hayat hakkı, kişinin kendi hayatını yalnız yaşaması hakkı olarak tanımlanmıştır. Uluslararası Hukukçular Komisyonu'nun 1967'de Stockholm'de düzenlediği Kuzey Ülkeleri Hukukçularının Kongresi'nde bu hak "kişi için asgari dış müdahalelerle kendi öz varlığını sürdürebilmesi hakkı" olarak tanımlanmıştır.

1.2. Özel Hayatın Gizliliği Hakkının

Kapsamı

Bu hakkı rahat bırakılma hakkı olarak tanımlayabiliriz. Amerikan yargı kararlarında da özel hayat hakkı, kişinin kendi hayatını yalnız yaşaması hakkı olarak tanımlanmıştır. Uluslararası Hukukçular Komisyonu'nun 1967'de Stockholm'de düzenlediği Kuzey Ülkeleri Hukukçularının Kongresi'nde bu hak "kişi için asgari dış müdahalelerle kendi öz varlığını sürdürebilmesi hakkı" olarak tanımlanmıştır.⁸

Bu hakkın kapsamı bireye bu hakkı gerçekleştirmesi için tanınan yetki ve dokunulmazlıklar olarak ifade edilebilir. Günümüzde özel hayatın gizliliği hakkı ile birlikte bu hakkın kullanılmasını sağlayacak alanlar da bireyin taleplerinin ve teknolojinin gelişmesiyle genişlemektedir.⁹

Hakları kuşaklara ayırarak tasnif edersek; birinci kuşakta kişi özgürlükleri ve siyasal haklar, ikinci kuşakta sosyal, iktisadi ve kültürel haklar ve özgürlükler, üçüncü kuşakta çevre, gelişme ve barış haklarını sayabiliriz.¹⁰ Özel hayatın gizliliği hakkı birinci kuşakta yer alan klasik haklardan sayılmasına rağmen, hem ikinci kuşak hem de üçüncü kuşak haklarla yakın bağlantıya sahiptir. Örneğin özel hayatın gizliliği hakkı hem kişi dokunulmazlığı ile hem çalışma hakkı ile hem de çevre hakkı ile yakın ilişki içindedir. Bu hakkın kendine özgü yapısını göstermektedir.¹¹

AİHM'e göre özel hayat bütün unsurlarıyla tanımlanamayacak geniş bir kavramdır. Ancak bu kavram açık bir şekilde mahremiyet hakkından daha geniştir ve herkesin özgür olarak kişiliğini

oluşturup, geliştirmesini sağlayan bir alandır. Mahkeme bir kararında özel hayatı bireyin kişisel hayatını istediği gibi yaşayabileceği bir iç alanla kısıtlamanın ve dış dünyayı bu alandan tamamen hariç tutmanın aşırı sınırlayıcı bir yaklaşım olacağını ve özel hayata saygının başka insanlarla ilişki kurmak ve bu ilişkileri geliştirmek hakkını da içerdiğini ifade etmiştir.¹²

1.3. Özel Hayatın Gizliliği Kavramının

Tarihi

Özel hayat kavramı, ayrıcalıklara sahip sosyal bir sınıf olan burjuvaların kendilerine tanınan ayrıcalıkların halk tarafından fark edilmesini engellemek için ortaya attığı bir kavramdır.¹³

Sanayi toplumunun ortaya çıkmasıyla birlikte bu toplumda etkinlikleri giderek artan kitle haberleşme araçları, insan hayatının her safhasını istila ederek kişinin evinin selametini, kişisel çalışmasının sükûnetini ve aile hayatının mahremiyetini tehdit etmeye başladı. Bu tehdidin önüne geçmek amacıyla XIX. yüzyılda Fransa'da "özel hayatın korunması" ve Amerika Birleşik Devletleri'nde "right of privacy" denilen kavramlar ortaya atıldı.¹⁴

Bugün özel hayatın gizliliği bütün modern demokratik sitemlerde benimsenmiş, teknoloji ve hukuktaki gelişmelere paralel olarak yeni anlamlar kazanan bir anayasa hukuku ilkesidir.¹⁵

2. Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması

Hakkına İlişkin Düzenlemeler

2.1. Uluslararası Sözleşmelerde Özel

Hayatın Gizliliği Hakkı

İnsan hakları ve temel hürriyetlerin güvence altına alınmasını sağlamak düşüncesiyle çeşitli uluslararası kuruluşlar oluşturulmuş ve bu kuruluşlar çeşitli insan hakları belge ve sözleşmelerini kabul etmişlerdir.¹⁶ Bu belgelerden özel hayatın gizliliği hakkına değinenleri aşağıda inceleyeceğiz.

2.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilmiştir ve özel hayatın gizliliğine değinen ilk uluslararası belgedir.¹⁷ Beyannamenin 12. maddesinde "Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılmaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır." denilmektedir.¹⁸

Hakları kuşaklara ayırarak tasnif edersek; birinci kuşakta kişi özgürlükleri ve siyasal haklar, ikinci kuşakta sosyal, iktisadi ve kültürel haklar ve özgürlükler, üçüncü kuşakta çevre, gelişme ve barış haklarını sayabiliriz. Özel hayatın gizliliği hakkı birinci kuşakta yer alan klasik haklardan sayılmasına rağmen, hem ikinci kuşak hem de üçüncü kuşak haklarla yakın bağlantıya sahiptir. Örneğin özel hayatın gizliliği hakkı hem kişi dokunulmazlığı ile hem çalışma hakkı ile hem de çevre hakkı ile yakın ilişki içindedir. Bu hakkın kendine özgü yapısını göstermektedir.

Sanayi toplumunun ortaya çıkmasıyla birlikte bu toplumda etkinlikleri giderek artan kitle haberleşme araçları, insan hayatının her safhasını istila ederek kişinin evinin selametini, kişisel çalışmasının sükûnetini ve aile hayatının mahremiyetini tehdit etmeye başladı. Bu tehdidin önüne geçmek amacıyla XIX. yüzyılda Fransa'da "özel hayatın korunması" ve Amerika Birleşik Devletleri'nde "right of privacy" denilen kavramlar ortaya atıldı.

Bu beyanname bir öneri ve genel kurul kararıdır; sözleşme değildir. Bağlayıcı olmayan beyanname özel hayatın gizliliği konusunda kendisinden sonra yapılan düzenlemelere model olmuştur.¹⁹ Aile hayatı, konut, haberleşme, şeref ve ad gibi değerlerin aynı madde içinde düzenlenerek korunması bu değerlerin hepsinin özel hayatın gizliliği çatısı altında bulunmalarına bile aralarındaki sıkı ilişkiyi ortaya koyar.²⁰

2.1.2. İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerin

Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi

4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan ve 3 Eylül 1953'te yürürlüğe giren sözleşmenin özel ve aile hayatına saygı hakkı başlıklı 8. maddesinde "Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir." hükmü yer almıştır.²¹

Sözleşme İHEB'ten farklı olarak şeref ve adı özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında saymaması haricinde İHEB'e bağlı ve onunla paraleldir. Sözleşmeyi önemli kılan asıl nokta kurduğu yargısal denetim ve kişileri bireysel başvuruyla uluslararası hukukun süjesi haline getirmesi ve düzenlediği haklara yapılacak müdahaleyi yaptırıma bağlamasıdır.²²

Sözleşme 8. maddede özel hayatın gizliliğinin korunması amacıyla bir dokunulmazlık alanı düzenlemiştir. Bu alanda ailenin, konutun ve haberleşmenin korunması yer almaktadır. Diğer uluslararası belgelerde de yer alan bu haklar, hem

özel hayatın dokunulmaz alanını oluşturmakta hem de bağımsız birer hak olarak karşımıza çıkmaktadırlar.²³

2.1.3. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin

Uluslararası Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin mahremiyet hakkı başlıklı 17. maddesi “Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz. Herkes bu tür saldırılara veya müdahalelere karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir.” şeklindedir.²⁴ Sözleşmenin düzenlediği hakların korunması için etkin bir denetim mekanizması kurulamamıştır.²⁵

2.1.4. Özel Hayata Saygı Gösterilmesi

Hakkı Üzerine Kuzey Ülkeleri

Hukukçularının Kongresi

Kuzey ülkeleri hukukçuları ile tanınmış hukuk uzmanlarının meydana getirdiği kongre 22-23 Mayıs 1967’de Stockholm’de toplanmıştır. Kongrede insanın mutluluğu için özel hayata saygı gösterilmesi hakkının büyük bir önemi olduğu, bu hakkın temel bir hak olarak tanınması gerektiği vurgulanmış ve bu hakkın ferdi, kamu otoritelerine, topluluğa ve diğer fertlere karşı koruduğu belirtilmiştir. Ayrıca özel hayata saygı gösterilmesi hakkı, kişi için en ufak bir dış müdahale olmaksızın kendi öz varlığını serbestçe sürdürebilmesi hakkı olarak tanımlanmıştır.²⁶

Bu hakkın ferdin bazı hususlara karşı korunarak dilediği gibi yaşamasının sağlanması olduğu belirtilmiştir. Kongrede dile getirilen bu hususlar; kişinin özel, ailevi ve ev hayatına karşı bütün müdahaleler, fiziksel veya fikri bütünlüğe veya manevi veya entelektüel özgürlüğüne karşı bütün tecavüzler, şerefine veya şöhretine karşı bütün tecavüzler, söz veya fiillerine zarar verebilecek bütün müdahaleler, özel hayata ilişkin ve ferdi zor duruma düşürebilecek fiillerin açıklanması, isminin, hüviyetinin veya resminin kullanılması, onu jurnallemek, gizli olarak takip etmek gözlemek ve taciz etmek, haberleşmesine el koymak, sözlü veya yazılı özel haberleşmeyi kötü amaçla kullanmak, onun tarafından elde edilmiş veya haber alınmış meslekî sır kavramına giren bilgilerin açıklanmasıdır.²⁷

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilmiştir ve özel hayatın gizliliğine değinen ilk uluslararası belgedir. Beyannamenin 12. maddesinde “Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.” denilmektedir.

Kongrede özel hayatın gizliliği hakkının sınırsız olarak kullanılmayacağı ifade edilmiş ve devletlerin bu hakka getirecekleri kısıtlamaların hukuka uygunluk ve demokratik bir toplumda gereklilik şeklindeki iki kıstasla sınırlı olması ve sınırlamaların dar yorumlanması gerektiği ifade edilmiştir.²⁸

2.1.5. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi

22 Kasım 1969'da imzalanan sözleşme 18 Temmuz 1978'de yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 11. maddesinde özel hayatın gizliliği düzenlenmiştir. Sözleşmede yer alan haklar Amerikalılar arası İnsan Hakları Mahkemesi vasıtasıyla etkin bir şekilde korunmaktadır. Bu mahkemenin kararları taraf devletleri bağlar ve bu kararlar ile suçtan zarar görenin mağduriyetinin giderilmesine ve haklı bir tazminata hükmedilebilir.²⁹

2.1.6. Avrupa Sınır Ötesi Yayıncılık Sözleşmesi

1 Mayıs 1993'te yürürlüğe giren sözleşmenin amacı ifade ve haberleşme hürriyetinin bir yolu olan televizyon yayınları ilke ve esasları konusunda Avrupa ülkeleri arasında işbirliğini sağlamaktır.³⁰ Sözleşmenin 7. maddesinde yayıncının sorumlulukları başlığı altında; program hizmetlerinin sunuş ve içerik bakımından bütün unsurlarının, insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olacağı, program hizmetlerinin edebe aykırı olmayacağı ve haberlerde olayların doğru olarak sunulacağı belirtilmiştir.³¹ Görüldüğü gibi sözleşmede özel hayatın gizliliği hakkı açıkça düzenlenmemiştir; fakat insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olma, edebe aykırı yayınlar yapmama ve doğru haber yapma gibi esasların yayıncının sorumlulukları arasında sayılmış ve böylece zımni de olsa özel hayatın gizliliği koruma altına alınmıştır.³²

2.1.7. Diğer Uluslararası Belgeler

Avrupa Birliği vatandaşlarının temel haklarını ve Avrupa Birliği'nin vatandaşlarına karşı sorumluluklarını düzenleyen ve 7 Aralık 2000 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın³³ 7. maddesinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı 8. maddesinde özel hayatın kapsamı içinde olan kişisel verilerin korunması düzenlenmiştir.

26 Haziran 1981 tarihli Afrika İnsan ve Halkları Hakları Şartı'nda³⁴ özel hayatın gizliliği hakkı doğrudan düzenlenmemiş; fakat 18. maddede ailenin devlet tarafından korunması dile getirilmiş ve özel hayat dolaylı olarak koruma altına alınmıştır. Şart Afrika'da insan haklarını geliştirme ve koruma amacıyla İnsan ve Halklar Hakları Komisyonu kurmuştur; fakat komisyon tavsiye niteliğinde karar aldığı için etkin bir denetim mekanizması değildir.³⁵

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın Moskova Belgesi de elektronik iletişimin özel hayat kapsamında korunması gerektiğini vurgulaması bakımından önemlidir.³⁶

2.2. Türk Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması

2.2.1. 1961 Anayasasına Kadar Olan Dönem

Özel hayatın gizliliğinin korunmasına ilişkin ilk somut düzenleme 1876 tarihli Kanun-i Esasi'de yapılmıştır. Bu Anayasanın 22. maddesinde "Memalik-i Osmaniye'de herkesin mesken ve menzili taarruzdan masundur. Kanunun tayin eylediği ahvalden maada bir sebeple hükûmet tarafından cebren hiç kimsenin mesken ve menziline girilemez." denilerek konut dokunulmazlığı hakkı düzenlenmiştir.³⁷

1924 Anayasası'nın "Türklerin Hukuku Ammesi" başlığını taşıyan beşinci bölümünde 71. ve 76. maddelerde konut dokunulmazlığı, 70. maddede kişi dokunulmazlığı ve 81. maddede haberleşmenin gizliliği düzenlenmiştir.³⁸

2.2.2. 1961 Anayasası

Özel hayatın gizliliğinin korunması bir temel hak olarak ilk defa 1961 Anayasasının ikinci kısmının ikinci bölümünde özel hayatın korunması başlığı ile 15., 16. ve 17. maddelerde düzenlenmiştir.³⁹ Bu maddelerde özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve haberleşme hürriyeti ele alınmıştır.

1961 Anayasasının özel hayatın gizliliğini düzenleyen 15. Maddesi 1971'de değiştirilmiş ve özel hayatın gizliliğini sınırlama olanağı arttırılmıştır.

2.2.3. 1982 Anayasası

1982 Anayasası'nın Kişinin Hakları ve Ödevleri başlığını taşıyan ikinci bölümünde Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması başlığıyla; 20. maddede özel hayatın gizliliği, 21. maddede konut dokunulmazlığı, 22. maddede ise haberleşme hürriyeti düzenlenmiştir.⁴⁰

1982 Anayasası 1961 Anayasasından farklı olarak aile hayatını da düzenlemiştir. Maddenin gerekçesinde kişinin özel hayatının ferdi özel hayat ve aile hayatından oluştuğu belirtilmiş ve o yüzden her iki kavramın da beraber düzenlendiği ifade edilmiştir.

1982 Anayasasının 20. maddesine göre herkes özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Maddenin ikinci fıkrasında "*Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, el koyma kendiliğinden kalkar.*" denilmektedir.

Maddede 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı kanunla⁴¹ ikinci fıkra değiştirilmiş ve Anayasanın 13. maddesinde aynı kanunla yapılan değişikliğin bir sonucu olarak özel hayatın gizliliğine ilişkin yukarıda saydığımız özel sınırlama sebepleri gösterilmiştir.

20. maddenin ilk hâli ile 2001 değişiklikleri arasındaki en önemli farklardan birisi maddenin ilk hâlinde; hâkim kararı şartı kanunun açıkça gösterdiği hallerde söz konusuysen, 2001 değişikliği sonrasında özel hayatın gizliliğinin hâkim kararıyla sınırlanmasının temel prensip olmasıdır. Ayrıca maddenin ilk hâlinde gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kanunen yetkili kılınmış merciinin emri ile bu hakka müdahale mümkün iken; değişiklik sonrasında gerekli emir yazılı hale getirilmiş ve yetkili merciin bu kararı 24 saat içinde hâkim onayına sunması, hâkimin kararını el koymadan itibaren 48 saat içinde açıklaması, aksi hâlde el koymanın kendiliğinden ortadan kalkması hükme bağlanmıştır.⁴²

Anayasanın 21. maddesinde düzenlenen konut dokunulmazlığı hakkı özel hayatın önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu hak kişinin konutuna izinsiz girilemeyeceği, arama yapılamayacağı ve buradaki eşyalara el konulamayacağı esaslarından oluşmaktadır. Maddenin gerekçesinde konut dokunulmazlığının özel hayatın korunmasının bir unsuru olduğu, özel hayatın önemli bir kısmını konutun oluşturduğu ve konutun her türlü müdahaleden uzak tutulması gerektiği belirtilmiştir.⁴³ 21. madde de 2001 yılında değiştirilmiştir. Özel hayatın gizliliği hakkının sınırlanmasına ilişkin sebepler ve bu hakka müdahale usulü konut dokunulmazlığı için de geçerlidir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında başkasının yatak odasına girerek konut dokunulmazlığını ihlal eden kişinin eylemini Anayasa güvencesi altındaki özel hayatın gizliliği hakkına tecavüz olarak kabul etmiştir. Konut dokunulmazlığı özel hayatın gizliliği içinde yer alan ve onu tamamlayan bir haktır.⁴⁴

Anayasanın 22. maddesinde haberleşme hürriyeti düzenlenmiştir. Bu maddeye göre herkes haberleşme hürriyetine sahiptir, haberleşmenin gizliliği esastır, kimsenin haberleşmesi engellenemez ve haberleşmenin gizliliğine müdahale edilemez. 2001 yılında 20. ve 21. maddelere paralel olarak 22. madde de değiştirilmiştir.

Anayasanın 20. maddesine 2010 yılında yapılan Anayasa değişiklikleriyle, yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu fıkrayla herkesin kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır; fakat bu konuda usule ilişkin veya kurumsal bir düzenleme öngörülmeyp, düzenleme işi yasaya bırakılmıştır.⁴⁵ Bu konunun özel hayatın gizliliğinin korunması çatısı altında düzenlenmesi kişisel bilgilerin özel hayatın ayrılmaz bir parçası olmasından kaynaklanmaktadır. AİHM bir kararında devletin bakım ve gözetimi altında büyüyen ve geçmişiyle ilgili belgeleri gizli bir dosyada tutulan başvuruçunun, bu dosyanın ancak izin verilen

kadarını görebilmesini özel hayatın gizliliğinin ihlali olarak kabul etmiştir.⁴⁶

2.2.4. Ceza Kanunlarında Özel Hayatın

Gizliliği ve Korunması

765 sayılı Türk Ceza Kanununda⁴⁷, özel hayatın gizliliğine karşı suçlar Sırrın Masuniyeti Aleyhine Cürümler başlığı altında 195. ve 200. maddeler arasında düzenlenmişti. Bu kanununda 195-197. maddeler arasında haberleşmenin gizliliğini ihlal, 198-199. maddelerde meslek sırrının ifşası ve 200. maddede haberleşmenin posta memurlarınca ihlali düzenlenmiştir. Kanunun bu maddelerde esas amacı haberleşmenin gizliliğini saldırılardan korumaktır. Meslek sırrının ifşası hariç, diğer suçların oluşması bir sırrın varlığına bağlı değildir. Örneğin açılan bir mektup bir sır ile alakalı olabileceği gibi, basit bir tebrikten de bahsedebilir.⁴⁸ Bu kısımda yer alan maddelerle korunmak istenen sır; herkesin özel münasebetlerini başkaları karışmadan sürdürmekteki menfaati ve sadece kendisinin olup, başkasına yabancı kalması gereken şeylerdir.⁴⁹

765 sayılı Türk Ceza Kanununda Mesken Masuniyeti Aleyhinde Cürümler başlığı altında özel hayatın gizliliği ile sıkı bir ilişkiye sahip olan konut dokunulmazlığıyla ilgili olarak, bir kimsenin rızası dışında konutuna veya eklentilerine girilmesi 193. ve 194. maddelerde suç olarak düzenlenmiştir. 192. maddede ise bir kimsenin namusunu, şeref ve haysiyetini ihlal edebilecek veya itibarını kırabilecek ya da şöhretine ve servetine zarar verebilecek bir hususu, menfaat uğruna neşir ve diğer yollarla açıklamak suç sayılmıştır. Ayrıca 480 ve 482. maddelerde düzenlenen hakaret ve sövme suçları, 525. maddede düzenlenen bilgileri otomatik olarak işleme tabi tutmuş bir sistemde bulunan programı, verileri veya diğer herhangi bir unsuru hukuka aykırı olarak ele geçirme suçu dolaylı olarak özel hayatın gizliliğini korumaya yöneliktir.⁵⁰

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda 132-140. maddeler arasında özel hayata ve hayatın gizli alanına ilişkin suçlar düzenlenmiştir. 132. Maddede haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu düzenlenmiştir. Buradaki haberleşme deyiminden anlaşılması gereken kişilerin başkalarıyla paylaşmadığı ve doğrudan doğruya olmayıp bir araç yoluyla yapmış oldukları görüşmelerdir.

Kişi hayatındaki olayları ne zaman, kiminle ve hangi ölçüde paylaşacağına kendisi karar verir. Bu olayların bir kısmını aile fertleri, arkadaşlar ve meslektaşlar gibi kendisine belli bir yakınlıkta olan kimselerle paylaşabilir. Öte yandan kişinin hayatında bazı olaylar vardır ki; kişi bunları hiç kimseyle paylaşmak istemez ve bunları gizli olarak yaşar. Bu durumu kişinin kendi başına kalma hakkı olarak adlandırabiliriz.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda 132-140. maddeler arasında özel hayata ve hayatın gizli alanına ilişkin suçlar düzenlenmiştir. 132. Maddede haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu düzenlenmiştir. Buradaki haberleşme deyiminden anlaşılması gereken kişilerin başkalarıyla paylaşmadığı ve doğrudan doğruya olmayıp bir araç yoluyla yapmış oldukları görüşmelerdir.⁵¹ 133. maddede kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması düzenlenmiş ve kişiler arası iletişim ve dolaylı olarak özel hayatın gizliliğinin korunması amaçlanmıştır. 134. maddede özel hayatın gizliliğini ihlal ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Ayrıca 135. Maddede kişisel verilerin kaydedilmesi, 136. ve 137. maddelerde verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve 138. maddede ise verileri yok etmeme suçları düzenlenmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda 120. maddede haksız arama bir suç olarak düzenlenmiş ve özel hayatın gizliliğinin en önemli unsurlarından olan konut dokunulmazlığı hakkına ve insan haysiyetine tecavüz niteliği taşıyan haksız aramalar cezalandırılarak özel hayatın gizliliği korunmaya çalışılmıştır. Ayrıca genital muayeneye ilişkin 287. maddede yetkili hâkim ve savcı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan kişi hakkında ceza öngörülerek özel hayatın gizliliğine bir koruma daha getirilmiştir.⁵²

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda da özel hayatın gizliliği ile ilişkilendirilebilecek düzenlemeler mevcuttur. 157. maddede yer alan soruşturma evresindeki usul işlemlerinin gizli olduğu hükmü sadece yargılamayı değil özel hayatı

da koruyucu mahiyettedir. 182. maddedeki, genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılabilmesine olanak veren düzenlemede kapalı duruşma nedenleri arasında sayılan genel ahlak kavramının içine özel hayatın gizliliği de girmektedir. Ayrıca 187. maddenin 3. fıkrasında düzenlenen yayın yasağı kişinin özel hayatını korur. Kişi duruşmanın gizli yapılması ve yayın yasağı tedbirleri alınmadan yapılan duruşmada kendi iradesiyle özel hayat alanına ilişkin açıklamalarda bulunursa,

duruşma aleni olduğundan bu özel hayatın ihlali manasına gelmez. Ancak bu açıklamaların üzerinden kamuoyunun hatırlamayacağı kadar uzun bir zaman geçerse, açıklanan şeyler tekrar özel hayat korumasına alınır.⁵³

Ayrıca CMK'da özel hayatın gizliliğine müdahale teşkil edecek çok sayıda hüküm vardır. 75-82. maddeler arasında düzenlenen beden muayenesi ve moleküler genetik incelemeye ilişkin hükümler, 116-134. maddeler arasında düzenlenen arama ve el koymaya ilişkin hükümler, 135-138. maddeler arasında düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesine ilişkin hükümler ve 139. İle 140. maddelerde düzenlenen gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izlemeye ilişkin hükümler; kişinin özel hayatı, mahremiyeti, konut dokunulmazlığı, haberleşme hürriyeti ve beden bütünlüğüne yönelik müdahaleleri bir disiplin altına almaya çalışmaktadır. AİHM bir kararında; özel hayata ve haberleşmeye kamu görevlileri tarafından yapılacak gizli ve potansiyel olarak tehlikeli bir müdahalenin, hangi durumlarda ve ne şartlarda gerçekleşeceğinin kanunlarda açıkça belli olacak şekilde ifade edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁵⁴

3. Özel Hayatın Alanları

3.1. Genel Olarak

Kişi hayatındaki olayları ne zaman, kiminle ve hangi ölçüde paylaşacağına kendisi karar verir. Bu olayların bir kısmını aile fertleri, arkadaşlar ve meslektaşlar gibi kendisine belli bir yakınlıkta olan kimselerle paylaşabilir. Öte yandan kişinin hayatında bazı olaylar vardır ki; kişi bunları hiç kimseyle paylaşmak istemez ve bunları gizli olarak yaşar. Bu durumu kişinin kendi başına kalma hakkı olarak adlandırabiliriz.⁵⁵

Kişinin, hayatının toplum tarafından bilinmesini istemediği kısmını bir çekirdek alan olarak değerlendirirsek çevresiyle olan ilişkisini bu çekirdek alandan başlayarak genişleyen içi içe geçmiş çemberlere benzetebiliriz. Alman yazar Hubman'a göre kişinin hayat çevresi üç kısımdan oluşur. Bunlar: Kişinin sadece güven duyduğu kimselerle paylaşıp, bunun dışındaki kimselere kapalı tuttuğu "giz alanı"; sadece ailesi, akrabaları ve arkadaşları gibi sınırlı sayıda kişiyle paylaştığı "özel alanı" ve başkalarının bilmesinde sakınca görmediği "kamuya açık" alandır.⁵⁶

Kişinin etrafındaki insanlarla olan ilişkilerine göre hayat alanını gizli hayat alanı, özel hayat alanı ve kamuya açık hayat alanı olarak üçe ayırabiliriz. Bu ayırım öğretide ve mahkeme kararlarında genellikle benimsenmiştir.

Özel hayat alanının kimlere açık olduğu bellidir. Bunlar, kişiyle yakın bağı olan insanlardır ve bu insanlara örnek olarak aile bireyleri, akrabalar, iş arkadaşları, tanıdıklar, faaliyetine katıldığı derneğin üyeleri sayılabilir. Bu hayat alanının sınırlarının tespitinde önemli olan, hayat olayının belirsiz sayıda kişiye açık olmayıp; aksine belirli sayıdaki kişilerle paylaşılmasıdır.

Kişinin etrafındaki insanlarla olan ilişkilerine göre hayat alanını gizli hayat alanı, özel hayat alanı ve kamuya açık hayat alanı olarak üçe ayırabiliriz.⁵⁷ Bu ayrım öğretide ve mahkeme kararlarında genellikle benimsenmiştir.⁵⁸

3.2. Kamuya Açık Hayat Alanı

Herkes tarafından izlenebilen, kamuya açık yerlerde yaşanan⁵⁹ ve kişinin başkalarının bilmesinden rahatsız olmadığı⁶⁰ olaylar kamuya açık veya ortak hayat alanı⁶¹ olarak adlandırılır. Kamuya açıklıktan kasıt bu hayat alanında yaşanan olayların belirsiz sayıda ve sınırlı olmayan kişi tarafından görülmesinde, bilinmesinde, izlenmesinde kişinin bir sakınca görmemesidir.⁶²

Bu hayat alanı kişinin diğer insanlarla ilişkiler kurduğu dış hayatıdır.⁶³ Kişinin günlük hayatını sürdürmek için yürüttüğü faaliyetler bu hayat alanının içindedir. Örnek olarak alışveriş yapmak, araba kullanmak, gezmeye gitmek gibi basit hayat olaylarını sayabiliriz. Günlük hayatı sürdürmek için zorunlu olmayan; fakat kişinin kendisinin aleniyet verdiği olaylar da bu alanın sınırları içinde kalır. Buna örnek olarak kişinin radyo veya televizyona çıkmasını, bir gazeteye röportaj vermesini veya bir konferansa konuşmacı olarak katılmasını verebiliriz.⁶⁴

Tamamen aleni gibi gözükken bu hayat alanının da elbette bir sınırı vardır. Bu hayat alanına ait olan her olay yayınlanabilir değildir. Bazen kişinin olayla ilgili rızası gerekebilir.⁶⁵

3.3. Özel Hayat Alanı

Dar anlamda özel hayat alanı⁶⁶ olarak da adlandırılan bu alan, kamuya açık alanlarda gerçekleşmeyen; fakat tümünden de gizli olmayıp kişinin kendisine belli yakınlıkta kişilerle paylaştığı hayat olaylarını kapsar.

Özel hayat alanının kimlere açık olduğu bellidir. Bunlar, kişiyle yakın bağı olan insanlardır ve bu insanlara örnek olarak aile bireyleri, akrabalar, iş arkadaşları, tanıdıklar, faaliyetine katıldığı derneğin üyeleri sayılabilir. Bu hayat alanının sınırlarının tespitinde önemli olan, hayat olayının belirsiz sayıda kişiye açık olmayıp; aksine belirli sayıdaki kişilerle paylaşılmasıdır.⁶⁷

Kişinin sır alanına giren bazı olaylar çeşitli sebeplerle belirsiz sayıda kişiye açık hale gelebilirler. Örneğin kişinin işlediği bir suç, kişinin sabıkası veya kişiyi küçük düşüren başka bir olay değişik şekillerde herkes tarafından bilinebilir bir hale gelebilir. Böyle durumlarda normalde sır alanına dâhil olması gereken olay; artık dar anlamda özel hayat alanında sayılmalıdır.⁶⁸

Özel hayat alanını kişinin mesleki hayatı ve aile hayatı olarak iki başlık altında inceleyebiliriz.

3.3.1. Kişinin Mesleki Hayatı

Meslek bir kişinin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş olarak tanımlanmaktadır.⁶⁹ Mesleki hayat ise kişinin kendisine yakın iş çevresiyle paylaştığı ve belirli bir mesleğin icrası nedeniyle birlikte bulunmaktan dolayı öğrenilen faaliyetlerden oluşan ve diğer kişilere karşı gizli kalması gereken hayat alanıdır.⁷⁰

Kişinin mesleki hayatı kamuoyuna açık değildir ve ilgilinin menfaati sebebiyle başkalarından korunacak yönleri mevcuttur; çünkü bu hayat alanı toplum içinde herkes tarafından görülebilir ve izlenebilir faaliyetlerden oluşmamaktadır. Mesleki hayat kişinin gününün belli bir kısmını geçirdiği iş arkadaşlarına açıkken; kamuoyuna kapalıdır. Kişinin icra ettiği mesleğin niteliğine göre bazı durumlarda başkalarının mesleki hayata ilişkin faaliyetleri izlemesi, görmesi söz konusu olabilir.⁷¹ Bu noktadan hareketle kişinin mesleki hayatını, kamuya mal olmuş mesleki hayat ve kamuya mal olmamış mesleki hayat olarak iki başlık altında inceleyebiliriz.

3.3.1.1. Kişinin Kamuya Mal Olmuş Mesleki Hayatı

Kişinin mesleği kamuoyu tarafından takip edilen, kamu menfaatlerini ilgilendiren veya merak edilen bir meslek ise kamuya mal olmuş mesleki hayattan söz edebiliriz. Kamuoyu bu tip bir meslek icra eden kişilerin mesleki hayatını öğrenmek ve izlemek istemektedir. Siyasetçilerin, sporcuların veya sanatçıların mesleklerine ilişkin faaliyetleri kamuoyunu devamlı surette meşgul etmekte ve bu kişilerin mesleki faaliyetlerinin kamuoyundan gizlenmesi mümkün olmamaktadır. Bu kişilerin meslekleri kamuoyuyla yakından bağlantılıdır ve bu bağlantı kamuoyuna bu kişilerin mesleki faaliyetlerini izleme ve öğrenme hakkı tanımaktadır. Burada söz konusu olan bu kişilerin özel hayatı değil mesleklerine ilişkin faaliyetleridir.

Meslek bir kişinin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş olarak tanımlanmaktadır. Mesleki hayat ise kişinin kendisine yakın iş çevresiyle paylaştığı ve belirli bir mesleğin icrası nedeniyle birlikte bulunmaktan dolayı öğrenilen faaliyetlerden oluşan ve diğer kişilere karşı gizli kalması gereken hayat alanıdır.

Kişi bazı olayları gözlerden uzakta ve kimseyle paylaşmadan yaşamak ister. Kişi bu isteğini sır alanında gerçekleştirebilir. Kişinin yalnız başına kalma hakkının bir gereği olarak kişinin sır alanı hukuk düzeni tarafından tanınmalı ve korunmalıdır.

Dolayısıyla bu kişilerin mesleki faaliyetlerini başkalarına basın yoluyla açıklayan kimselerin hukuki veya cezai bir sorumluluğu söz konusu olmaz.⁷²

3.3.1.2. Kişinin Kamuya Mal Olmamış Mesleki Hayatı

Kişinin mesleği yalnızca kendisini ya da iş arkadaşlarını alakadar eden bir meslek ise kamuya mal olmamış mesleki hayattan söz edebiliriz. Kişinin mesleki hayatının gizliliği ve korunmasını, özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı kapsamı içinde güvenceye almak mümkündür.⁷³

Kişi bu alandaki hayat olaylarının yalnız iş arkadaşları ve yakınları tarafından bilinmesini istemekte ve başkalarınca bilinmesini istememektedir. Örneğin kişinin işiyle ilgili bilimsel ve teknik sırlar, işyerinde tutulan defterler, müşterilerle ilgili bilgiler ve alacak verecek hesapları bu kapsamdadır.⁷⁴

3.3.2. Kişinin Aile Hayatı

Aile evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu, toplum içindeki en küçük birliktir.⁷⁵ Kişinin aile hayatı ailesiyle paylaştığı hayat olaylarıdır. Aile fertleriyle paylaşılan bu olaylar sır alanına girmedikleri sürece dar anlamda özel hayat alanının konusu olurlar.⁷⁶ Kişi bu alana giren olayları sadece aile fertleriyle paylaşır ve başkalarına gizli tutar. Anne baba ve çocuklar arasındaki hayat olayları buna örnektir.⁷⁷

3.4. Sır Alanı

Gizli hayat alanı⁷⁸ olarak da adlandırılan sır alanı kişinin kendisi ve güvendiği kişiler dışında herkese kapalı tutmak istediği alandır.⁷⁹

Kişi bazı olayları gözlerden uzakta ve kimseyle paylaşmadan yaşamak ister. Kişi bu isteğini sır alanında gerçekleştirebilir. Kişinin yalnız başına kalma hakkının bir gereği olarak kişinin sır alanı hukuk düzeni tarafından tanınmalı ve korunmalıdır.⁸⁰

Kılıçoğlu'na göre; bir hayat olayının sır alanına dahil olabilmesi ve hukuken korunabilmesi için iki şart gereklidir. Bunlar objektif ve sübjektif şarttır. Objektif şart üçüncü kişilerle ilgilidir. Buna göre bir olayın sır alanına dahil edilebilmesi için herkes tarafından izlenebilir ve bilinebilir olmamalıdır. Bu olay kişinin iç dünyasındaki

gizli düşünceleri, duyguları, inançları, planları olabileceği gibi; dış yaşamındaki başkalarına açıklamadığı yazışmaları, telefon konuşmaları, aile içi ilişkileri olabilir. Herkes kavramından kişinin kendisi ve güvendiği kişiler dışında kalan üçüncü kişiler anlaşılmalıdır. Her kişi için güven duyduğu ve hayatın sır alanına giren olayları paylaştığı kişi sayısı değişiktir. Bu yüzden herkes kavramını kapsamı da kişiden kişiye değişkenlik gösterir. Sır sahibinin iradesiyle veya iradesi dışında sır alanına giren bir hayat olayı herkes tarafından öğrenilirse artık bu olay sır alanına dâhil olmaktan çıkar. Bu durumda olay, öğrenen kişi sayısına göre dar anlamda özel hayat veya kamuya açık hayat alanlarından birine kayabilir. Kişinin böyle bir olayı gizli tutmak istemesi onun sır alanından çıkmasını engellemez. Herkes tarafından bir olay da zamanla sır alanının içine girebilir. Buna örnek olarak kişinin geçmişteki sabıkasının zamanla güncelliğini kaybederek sır alanına girmesini verebiliriz.⁸¹

Sübjektif Şart ise sır sahibinin bir hayat olayını gizli tutma iradesinin bulunmasıdır. Bu irade kişinin beyanlarından açıkça anlaşılabilmesi gibi objektif iyi niyet kurallarına ve olayın akışına göre de sır sahibi kişide böyle bir iradenin var olduğu anlaşılabilir. Kişinin sır alanıyla dış dünya arasına kapı, duvar, dikenli tel gibi çeşitli engeller koyması; mektubunu çekmeceye saklaması ve telefonda alçak sesle konuşması gibi fiilleri de bir olayı gizli tutma iradesinin varlığına işaret eder. Kişinin sır saklama iradesi hayat tecrübelerinden de zımnen çıkarılabilir. Örneğin evlilik ve cinsel hayata ilişkin hususların gizli kalmasının isteneceği herkes tarafından bilinebilecek bir durumdur. Ayrıca bazen kişinin menfaati gereği gizli tutma iradesi bulunması gerekebilir. Örneğin bir doktor hastasına, bir avukat ise müvekkiline ait bilgileri sır sahibinin menfaati ve mesleğin gereği olarak gizli tutmalıdır.⁸²

Kişinin sır alanına giren bazı olayları güvendiği kişilere açıklaması gizli tutma iradesinin ortadan kalktığını göstermez. Ancak sırrın açıklandığı bu kişilerin

Kişinin sır alanına giren bazı olayları güvendiği kişilere açıklaması gizli tutma iradesinin ortadan kalktığını göstermez. Ancak sırrın açıklandığı bu kişilerin sayısı özellikle güvenilen kişilerle sınırlı tutulmalıdır. Sır alanıyla, dar anlamda özel hayat bu noktada birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Dar anlamda özel hayat alanındaki olaylarda kişi söz konusu olayların başkalarıyla da paylaşılabilmesini bilir. Sır alanına giren olaylarda ise kişi, güvenip de sırrını paylaştığı kişilerin bu sırrı başkalarına açıklamalarını istemez.

sayısı özellikle güvenilen kişilerle sınırlı tutulmalıdır. Sır alanıyla, dar anlamda özel hayat bu noktada birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Dar anlamda özel hayat alanındaki olaylarda kişi söz konusu olayların başkalarıyla da paylaşılabilirliğini bilir. Sır alanına giren olaylarda ise kişi, güvenip de sırrını paylaştığı kişilerin bu sırrı başkalarına açıklamalarını istemez.⁸³

Bu hayat alanını, kişinin bu alana giren hayat olaylarını başkalarından gizleme durumuna göre ikiye ayırarak da inceleyebiliriz. Kişinin sır alanındaki olaylar için; istisnasız herkesten gizlediği olaylar ve sadece güvendiği, yakın kişilerden gizlemediği olaylar şeklinde bir ayrıma gidebiliriz.

Kişi özel hayatına ait bazı olayların en yakınları tarafından bile bilinmesini, görülmesini ve duyulmasını istemez. Örneğin kişi duygusal ve cinsel hayatıyla ilgili olayları ve sorunları kimseye, hatta en yakınlarına bile anlatmak istemez, bunları bazen en güvendiği insanlardan bile saklar. Kişi çok yakınlık duyduğu birine duygusal ve cinsel hayatına ilişkin açıklamalarda bulunmamasına rağmen, yakını olan insanın onun bu alanına ait faaliyetlerini rızası olmadan öğrenmesi özel hayatın gizliliğinin açık bir ihlalidir.⁸⁴

Kişinin bazı hayat olaylarını en güvendiği kişiler dâhil herkesten saklaması, kişinin sır alanının hiç kimsenin bilmemesi gereken bir alan olduğu anlamına gelmez. İnsan özel hayatına ilişkin bazı hususları yukarıda da belirttiğimiz gibi güvendiği kişilerle paylaşabilir. Kişi ailesiyle bile paylaşmadığı bazı sırrlarını doktor veya avukat gibi belirli meslek sahiplerine anlatmak durumunda kalabilir. Kişi burada iradesiyle sır alanına giren bir hususu bir başkasına açma hakkını kullanmaktadır. Kişinin başkalarına açıkladığı hususlar artık sır alanının bazı kişilerden gizlemediği kısmında yer alacaktır ve özel hayatın gizliliğinin sağladığı korumadan, kişinin herkesten sakladığı hususlara nazaran daha az faydalanacaktır. Bu durum bu hususların sır alanından çıktığı manasına gelmez fakat belirli kişilere açıklanan özel hayat sırrı için artık gizlilik kısmıdır. Kişinin sırrını açtığı kişi bu sırrı sahibinin rızası dışında başkalarına açıklarsa özel hayatın gizliliği ihlal edilmiş olur.⁸⁵

4. Özel Hayatın Gizliliği ve AİHM

4.1. Özel Hayatın Gizliliğine İlişkin AİHM Kararlarından Örnekler

İHAS'ta özel hayat kavramı ve bunun unsurlarını oluşturan haklar tanımlanmamıştır. 8. maddede sayılan aile hayatına, konuta ve haberleşmeye saygı duyulması özel hayatın unsurlarındandır. AİHM her olayın özelliğine ve koşullarına göre değerlendirme yapmakta ve böylece zamanın ve olayın ihtiyaçlarına göre

geliştirici bir yorumla bu kavramların içini doldurmaktadır. Ancak bir davada birçok kavramın gündeme gelmesi ve davaların sonucunda genelleme yapamama özel hayat kavramının belli bir tanımı olmamasının olumsuz yanıdır.⁸⁶ Aşağıda çeşitli davaları ve somut olayları inceleyerek AİHM'nin özel hayatın gizliliğine bakış açısını açıklamaya çalışacağız.

Kişinin cinsel hayatı ve cinsel tercihlerine ilişkin kararları ele alırsak bu alana ilişkin müdahalelerin 8. maddenin ihlali sonucunu doğurabileceğini görürüz. Kişinin cinsel tercihleri başkasını ilgilendirmez; çünkü bu kişinin özel hayatının gizli yönüdür. Mahkeme Norris / İrlanda davasında homoseksüel davranışları suç sayan İrlanda'nın davacının özel hayatına kabul edilemez bir müdahalede bulunduğu karar vermiştir. Mahkeme devletlerin toplumda ahlakın korunması konusunda geniş bir takdir yetkisine sahip olamayacağını; ancak gençlerin korunması konusunda uygun önlemleri alabileceğini belirtmiştir.⁸⁷

Dudgeon / Birleşik Krallık davasında erkek olan davacı Kuzey İrlanda'da erkekler arası cinsel ilişkiyi suç sayan düzenlemeyi dava konusu yapmıştır. Mahkeme; özel hayatın temel unsurlarından olan cinsel davranışların, sırf başkalarında şok etkisi yarattığı ve başkalarını rahatsız ettiği gerekçesiyle yasaklanamayacağına, homoseksüel davranışların suç sayılmasının özel hayata haksız bir müdahale olduğuna karar vermiştir.⁸⁸ Mahkeme Modinos / Kıbrıs Rum Kesimi davasında da eşcinsel ilişkiyi suç sayan düzenlemeleri özel hayata haksız bir müdahale olarak değerlendirmiştir.⁸⁹

Laskey, Jaggard ve Brown / Birleşik Krallık davasında bir grup yetişkin eşcinsel erkek sadist-mazoşist faaliyetlerde buldukları için dava edilmişlerdir. Davacılar bunun özel hayatlarına müdahale içerdiğini savunmuşlardır. Mahkeme bu cinsel davranışların özel hayat kapsamında olduğunu belirtmiş; fakat söz konusu davranışların yaralamaya varacak derecede uçlarda olması nedeniyle bu kişilerin yaralamadan dolayı dava edilmelerini sağlığın korunması amacıyla haklı bulmuştur.⁹⁰

A.D.T. / Birleşik Krallık davasında mahkeme davacının cinsel faaliyetlerini video kasetlere kaydetmesi nedeniyle hakkında soruşturma başlatılmasını özel

Mahkemeye göre sağlık verilerinin gizliliğine saygı gösterilmesi temel bir prensiptir ve tıbbi bilgilerin korunması özel hayatın gizliliği kavramı içinde yer almaktadır. Bu konuda mahkeme HIV pozitif olan başvuruçunun tıbbi kayıtlarını içeren raporların rızası dışında 10 yıl sonra kamuya açık hale gelmesi durumunu özel hayatın ihlali sayan bir karar almıştır.

Mahkeme, önüne gelen başvurularda üç aşamalı bir inceleme yapmaktadır. İlk olarak müdahalenin yasallığı konusunda bir test yapılmaktadır. İkinci test, müdahalenin 8. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlarla yapıp yapılmadığına ilişkindir. Son test ise müdahalenin demokratik bir toplumda zorunlu olup olmadığını araştırır.

hayata bir müdahale saymıştır. Mahkeme söz konusu olan grup seks davranışlarının son derece özel olduğunu ve davacının bu kayıtları yayma amacı taşımadığını vurgulamıştır.⁹¹

Mahkeme cinsiyet değişimlerinin kabul edilmesini talep eden transseksüeller konusunda ilk başta taraf devletlere geniş bir takdir yetkisi tanımış ve özel hayata saygının, transseksüellerin cinsiyet değişimini yansıtacak biçimde doğum sertifikalarının değiştirilmesi gerektireceği sonucuna ulaşmamıştır.⁹² Ancak bu içtihadına rağmen mahkeme transseksüellerin ön adlarını ve resmi belgelerini değiştirememesi konusunda karşılaştıkları sorunların ciddiyetini görerek bu içtihadını değiştirmiş ve 2002 yılında Goodwin / Birleşik Krallık davasında transseksüellerin yeni cinsiyetlerinin hukuken tam olarak tanınması gerektiğine karar vermiştir.⁹³

Mahkeme eşcinsellere evlilik hakkı tanınmaması konusunun özel hayatın ihlali olmadığı sonucuna varmış, İHAS'ın evlenme hakkını düzenleyen 12. Maddesinin taraf devletlere eşcinsel evliliğe izin verme yükümlüğü getirmediğini belirtmiş ve konuyu taraf devletlerin ulusal hukuktaki düzenlemelerine bırakmıştır.⁹⁴

Mahkemeye göre sağlık verilerinin gizliliğine saygı gösterilmesi temel bir prensiptir ve tıbbi

bilgilerin korunması özel hayatın gizliliği kavramı içinde yer almaktadır. Bu konuda mahkeme HIV pozitif olan başvurucunun tıbbi kayıtlarını içeren raporların rızası dışında 10 yıl sonra kamuya açık hale gelmesi durumunu özel hayatın ihlali sayan bir karar almıştır.⁹⁵

4.2. İHAS'A Göre Özel Hayatın Gizliliğine Müdahalede Hukuka Uygunluk

Sebepleri

Sözleşmenin 8. maddesinin ikinci fıkrası hangi hallerde özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkının sınırlandırılabilirliğini ve bu sınırlandırmanın nasıl yapılacağını genel olarak düzenlemektedir.

Mahkeme, önüne gelen başvurularda üç aşamalı bir inceleme yapmaktadır. İlk olarak müdahalenin yasallığı konusunda bir test yapılmaktadır. İkinci test,

müdahalenin 8. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlarla yapılıp yapılmadığına ilişkindir. Son test ise müdahalenin demokratik bir toplumda zorunlu olup olmadığını araştırır.⁹⁶

4.2.1. Yasallık İlkesi

Bir müdahalenin meşruluğu öncelikle yasa ile yapılmasına bağlıdır. Eğer müdahale yasa uyarınca değil de, örneğin idari uygulama ile yapılırsa AİHM müdahaleyi madde 8'e aykırı bulacaktır.⁹⁷ Yasallık, sadece müdahalenin ulusal hukukta yasal bir dayanağının olması anlamına gelmemektedir. Bu yasal dayanağın niteliği de önem arz etmektedir.⁹⁸ Müdahalenin dayandığı yasa, bireyler için ulaşılabilir, öngörülebilir ve hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşabilir olmalıdır.⁹⁹

Ulaşılabilirlik, bireylerin belli bir vakaya uygulanabilir olan hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarını ifade eder. Öngörülebilirlik ise yasanın bireyin davranışlarını düzenlemesine olanak vermesi için yeterli açıklıkta olmasıdır.¹⁰⁰ Hukukun üstünlüğü ilkesi de madde 8'de korunan hakların sınırlandırılmasında kamu makamlarının keyfiliklerine karşı ulusal hukukta güvenceler öngörülmesidir.¹⁰¹

Mahkeme Malone / Birleşik Krallık kararında yasaya göre sınırlama kavramına uygunluk açısından sadece ulusal bir hukuk kuralının varlığını yeterli görmemiş ve bu kuralın kalitesini de ulaşılabilirlik, öngörülebilirlik ve hukukun üstünlüğü ilkeleri açısından araştırmıştır.¹⁰² Mahkeme bu davada, kamu otoritelerinin telefon görüşmelerini gizli olarak dinleme yetkisini kullanmasının kapsamı veya yöntemi konusunda yeterince açık olmadığını belirtmiş ve bu bir idari uygulama olduğu için herhangi bir zamanda değiştirilebilir olduğunu, bu durumun da madde 8'in ihlali anlamına geldiğini belirtmiştir.¹⁰³

Khan / Birleşik Krallık davasında ise Mahkeme; gizli dinleme cihazlarının kullanımını düzenleyen yasal bir sistem olmamasını ve bu cihazların kullanımının yasal olarak bağlayıcı olmayan, halkın doğrudan ulaşamadığı İçişleri Bakanlığı Rehber Kuralları tarafından düzenlenmesini madde 8'in ihlali olarak kabul etmiştir.¹⁰⁴

Sınırlama meşru bir amaçla yapılmalıdır. Bu amaçlar sözleşmede; milli güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suçların önlenmesi, sağlığın veya ahlakın ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması olarak belirtilmektedir.

4.2.2. Müdahâlenin Meşru Amaçla Yapılması

Sınırlama meşru bir amaçla yapılmalıdır. Bu amaçlar sözleşmede; milli güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suçların önlenmesi, sağlığın veya ahlakın ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması olarak belirtilmektedir.

4.2.2.1. Milli Güvenlik ve Kamu Emniyetinin Korunması

Milli güvenlik ölçütü, bir devletin güvenliğinin ve demokratik anayasal düzeninin iç ve dış düşmanlara karşı korunmasını ifade eder. Mahkeme Klass ve diğerleri / Almanya davasında casusluk ve terörizm nedeniyle posta ve telekomünikasyon üzerinde gizli denetim yetkisi veren yasanın milli güvenlik nedeniyle demokratik bir toplumda gerekli olduğuna karar vermiştir.¹⁰⁵ Leander / İsveç davasında Mahkeme; milli güvenliğin korunması için devletlerin hassas işlerde çalışan kişiler hakkında güvenlik soruşturması yapmasının özel hayatın gizliliğine müdahale teşkil etmediğini belirtmiştir.¹⁰⁶ Diğer bir kararında ise Mahkeme; terör suçu işlediği yönünde kuvvetli şüpheler olan bir kişinin konutuna girilerek arama yapılmasında ihlal bulmamıştır.¹⁰⁷

4.2.2.2. Ülkenin Ekonomik Refahının Korunması

Ülkenin ekonomik refahı sınırlama ölçütü sadece madde 8'de öngörülmektedir. Bu ölçüte çevre kirliliğine ilişkin davalarda, gümrük görevlilerince ev ve iş yerlerinin aranmasına ilişkin davalarda¹⁰⁸ ve mültecilerin iltica taleplerinin sınırlandırılmasına¹⁰⁹ ilişkin davalarda dayanılmaktadır.

Cremieux / Fransa¹¹⁰ ve Funke / Fransa¹¹¹ davalarında gümrük memurları söz konusu kişilerin yurt dışındaki mal varlıklarını saptamak üzere polisle birlikte bu kişilerin konutlarında arama yapmış ve ele geçen belgeler nedeniyle bu kişilere para cezası vermiştir. Mahkeme bu davalarda ülkeden sermaye kaçırılmasının ve dolayısıyla ülkenin ekonomik refahının korunmasının amacının aşıldığına ve bir ihlalin varlığına hükmetmiştir.

Heathrow Havaalanının gece uçuşlarından rahatsız olan başvuruçunun davasında da bu havaalanının ticari önemi vurgulanarak, meşru amaç olarak ülkenin ekonomik refahının korunması kullanılmıştır.¹¹²

4.2.2.3. Suçun ve Düzensizliğin Önlenmesi

Bu sınırlama ölçütü; konut arama, yabancıların sınır dışı edilmesi, gizli dinleme ve mahkûmların haberleşmesi davalarında kullanılmaktadır.¹¹³

Mahkeme, uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele etmek için gizli görevli kullanılmasına¹¹⁴, kaçak telefon hattını bulmak için konutun aranmasına¹¹⁵ ilişkin davalarda suçun önlenmesini meşru bir amaç olarak görmüştür. Ayrıca mahkeme suçun ve düzensizliğin korunması amacıyla mahkûmlar için özgür bireylerden daha

ağır tedbirler alınmasını meşru kabul etmektedir.¹¹⁶

4.2.2.4. Genel Sağlık ve Ahlakın Korunması

Bu ölçüt genellikle eşcinsel veya transseksüellere karşı alınan tedbirlerin meşruluğu konusunda kullanılmaktadır. Sadist ve mazoşist ilişkilere ilişkin kasetlerin ele geçirilmesine¹¹⁷ ilişkin davada Mahkeme müdahaleyi meşru bulmuştur. Annenin alkol bağımlılığı ve psikolojik rahatsızlığı nedeniyle çocuklarının elinden alınarak devletin bakım ve gözetimi altına alınması davasında ise sağlığın korunması amacına dayanılmıştır.¹¹⁸

4.2.2.5. Başkalarının Hak ve Özgürlüklerinin Korunması

Bu amaç genellikle aile hayatına ilişkin konular olan çocukların koruma altına alınması ve evlat edinme davalarında kullanılmaktadır. Bunların haricinde başka konularda da bu amaca dayanılmıştır. Örneğin AIDS olan başvuru ve eşinin sağlık bilgilerinin açıklanmasının meşru amacını başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması oluşturmuştur.¹¹⁹

4.2.3. Müdahalenin Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olması

Demokratik toplum kavramı, Mahkemenin birçok kararında vurgulanmıştır. Mahkemeye göre; çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik olmadan demokratik toplum olmaz. Çoğulculuk, toplumda tek anlayışın hâkim olmaması, devletin kişilerin dünya görüşlerine ve ahlaki değerlerine eşit mesafede durması olarak belirtilmiştir.¹²⁰

Demokratik bir toplumda gerekli olmanın ölçütleri, hakka yapılacak müdahâlenin bir sosyal ihtiyaç baskısına cevap vermesi ve izlenen meşru amaçla orantılı olmasıdır.¹²¹

Sonuç

Özel hayatın kesin bir tanımı ve kapsamı yoktur. Değişen toplumsal koşullar, teknik

Özel hayatın kesin bir tanımı ve kapsamı yoktur. Değişen toplumsal koşullar, teknik gelişmeler, milletlerin farklı kültürel yapıları her birey için farklı bir özel hayat alanı ve tanımı ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Fakat tüm bu tanımların içinde ortak olan nokta; özel hayatın kişinin başkalarından gizli tutmak istediği veya sadece kendisine belli yakınlıkta kişilerin öğrenmesine rıza gösterdiği olaylardan oluşmasıdır. Yani özel hayatta gizlilik esastır. Bu yüzden bu hakka özel hayatın gizliliği, hayatın gizli alanı, mahremiyet gibi isimler verilmektedir.

gelişmeler, milletlerin farklı kültürel yapıları her birey için farklı bir özel hayat alanı ve tanımı ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Fakat tüm bu tanımların içinde ortak olan nokta; özel hayatın kişinin başkalarından gizli tutmak istediği veya sadece kendisine belli yakınlıkta kişilerin öğrenmesine rıza gösterdiği olaylardan oluşmasıdır. Yani özel hayatta gizlilik esastır. Bu yüzden bu hakka özel hayatın gizliliği, hayatın gizli alanı, mahremiyet gibi isimler verilmektedir. Özel hayatın kapsamında da tanımı gibi tam bir belirlilik söz konusu değildir. Özel hayatın gizliliği hakkı çok sayıda başka hakla çok zorlanmadan ilişkilendirilebilir; fakat kesin olan nokta şudur ki; özel hayatın gizliliği hakkı ile aile hayatının korunması, konut dokunulmazlığı ve haberleşme hürriyeti iç içedir. Gerek uluslararası gerek ulusal düzeydeki hukuki düzenlemelerde de bu iç yakın ilişkinin izleri açıkça seçilmektedir. Örneğin İHEB 12. maddede özel hayat, aile, konut ve haberleşme kavramları aynı maddede koruma altına alınmıştır. İHAS 8. maddede aynı değerler yine beraber koruma altına alınmıştır. Bir insanın ailesi onun özelidir, bir insan özelini konutunda yaşar, bir insan haberleşirken başkasıyla özelini paylaşır. Basitçe ifade edebileceğimiz bu kuralın hukuki düzenleme olarak sözleşmelerde, bildirgelelerde, kanunlarda yer almış ifadesidir bu birliktelik. Türk hukukundaki düzenleme de bu yöndedir. 1982 Anayasası özel hayatın gizliliği ile konut dokunulmazlığı ve haberleşme hürriyetini aynı başlık altında düzenlemiş; aile hayatının korunmasını da özel hayatın gizliliği çatısı altına yerleştirmiştir.

Ceza hukukumuzda 765 sayılı Türk Ceza Kanunu dönemindeki özel hayatın gizliliğine yönelik yetersiz koruma, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte yerini özel hayatın gizliliğinin daha kapsamlı bir şekilde korunmasına bırakmıştır. Yeni kanunda özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Özel hayatın gizliliğinin korunması ile yakından ilişkili olan başka hükümlere de bu kanunun bünyesinde rastlamak mümkündür. Örneğin yetkili hâkim ve savcı kararı olmaksızın kişiyi genital muayeneye gönderenin ve bu muayeneyi yapanın cezalandırılması gibi hükümler özel hayatın gizliliğinin korunması ile yakından ilişkilidir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda özellikle koruma tedbirlerinin uygulanması belli bir disipline bağlanarak özel hayatın gizliliğine yapılacak haksız müdahalelerin önüne geçilmeye çalışılmıştır; çünkü özel hayata, aile hayatına, konut dokunulmazlığına ve haberleşme hürriyetine en fazla müdahale koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında ortaya çıkmaktadır.

Kişinin hayatının en gizli alanını oluşturan sır alanını merkeze koyarak kişinin özel hayatını iç içe geçmiş çemberlere benzetebiliriz. Bu çemberlerin en dışında kamuya açık hayat alanı bulunur ve bu alana ait olayların herkesçe bilinmesinde bir sakınca yoktur. Kamusal hayatın içinde kişinin dar anlamda özel hayatı olarak ifade ettiğimiz çember bulunur. Bu alana ait olayları sınırsız sayıda kişi bilmez, kişiyle çeşitli vesilelerle ilişki içinde bulunan kişiler dar anlamda özel hayat alanına ait olayları bilebilirler. Örneğin kişinin iş arkadaşları bu alanın içinde yer alan mesleki

hayata ait olayları kişiyle paylaşırlar. Kişinin ailesi ise yine bu alanın içinde yer alan aile hayatıyla ilgili olaylara, konulara hâkimdir. Tüm bu alanların, çemberlerin en içinde kişinin sır alanı bulunur. Kişi bu alandaki olayları en çok güvendiği, kendine en yakın hissettiği kişilerle paylaşabilir. Kişi bu alana ait olayları kimseyle de paylaşmayabilir. Bu, kişinin sır alanına ait olayları gizli tutma iradesine kalmış bir olaydır. Bazı şeyler vardır ki; kişi onları kendine bile itiraf edemez, kendinden bile saklar, onları hissetmek, düşünmek istemez. Kendisinden böylesine sakladığı şeyleri doğal olarak başkalarının da bilmesini istemez. Örneğin, cinsel problemlerini utanma duygusuyla, eşcinsel eğilimlerini yaşadığı toplumun baskısıyla, sevdiği kızı ayıplanma ve reddedilme korkusuyla herkesten hatta en yakınlarından bile saklar. İşte özel hayatın en gizli bölümü, yani sır alanı budur.

- 1 Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Ankara, 1994, s. 582.
- 2 POLATER, Yusuf Ziya (2010), **Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 5.
- 3 KILIÇOĞLU, Ahmet (1993), Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, 2. bs., Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 81.
- 4 ŞEN Ersan (1996), **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, İstanbul: Kazancı, s. 7.
- 5 KABOĞLU, İbrahim Ö. (2002), **Özgürlükler Hukuku**, 6. baskı, Ankara: İmge Kitabevi, s. 291
- 6 DANIŞMAN, Ahmet (1991), **Ceza Hukuku Açısından Özel Hayatın Korunması**, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, s. 9.
- 7 ÖZEK, Çetin (1978), **Türk Basın Hukuku**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 259.
- 8 DANIŞMAN, age., s. 9.
- 9 ÜZELTÜRK, Sultan (2004), **1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, İstanbul: Beta, s. 63.
- 10 KABOĞLU, age., s. 39-47.
- 11 ÜZELTÜRK, age., s. 63.
- 12 NİEMİETZ / Almanya Davası, 16.12.1992. Akt. Ursula Kilkelly, **Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı**, 2. bs., Ankara, Adalet Bakanlığı, 2003, s. 9.
- 13 DANIŞMAN, age., s. 1.
- 14 age., s. 7.
- 15 ZAFER, Hamide (2010), **Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması**, İstanbul: Beta, s. 7.
- 16 POLATER, age., s. 56.
- 17 ZAFER, age., s. 28.
- 18 (Çevrimiçi) www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf, 20.11.2014.
- 19 POLATER, age., s. 58.
- 20 ZAFER age., s. 28.
- 21 (Çevrimiçi) http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/AIHS_tr.pdf, 20.11.2014.
- 22 POLATER, age., s. 59.
- 23 ÜZELTÜRK, age., s. 60-61.
- 24 (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf>, 20.11.2014.
- 25 ZAFER, age., s. 38.
- 26 DONAY, Süheyl "Özel Hayata Saygı Gösterilmesi Hakkı Üzerine Kuzey Ülkeleri Hukukçularının Kongresi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 39. S. 1-4., 1974, s. 441.
- 27 DONAY age., Şen, age., s. 76.

- 28 DONAY, age., s. 442-446., ŞEN, age., s. 76.
- 29 POLATER, age., s. 62.
- 30 ŞEN, age., s. 78.
- 31 (Çevrimiçi) www.trt.net.tr/medya/.../0ef1604e-9fe7-499f-8676-a108da4151a8.doc, 20.11.2013.
- 32 ŞEN, age., s. 80.
- 33 (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/hukuk/temelhak.pdf>, 20.11.2014.
- 34 (Çevrimiçi) www.ihop.org.tr/dosya/sozlesme/afrikainsanhaklarisarti.doc, 20.11.2014.
- 35 KABOĞLU, İbrahim Ö. (2010), **Anayasa Hukuku Dersleri**, 6. Baskı, İstanbul: Legal, s. 267.
- 36 ZAFER, age., s. 39.
- 37 (Çevrimiçi) <http://www.anayasa.gen.tr/1876ke.htm>, 22.11.2014.
- 38 YÜZBAŞIOĞLU, Necmi (2004), **Anayasa Hukukunun Temel Metinleri**, 2. baskı. İstanbul: Beta, s. 23-25.
- 39 age., s. 36-37.
- 40 age., s. 136-137.
- 41 (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/10/20011017m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/10/20011017m1.htm> 23.11.2014.
- 42 ÜZELTÜRK, age., s. 61.
- 43 POLATER, age., s. 72-73.
- 44 YHGK, 17.06.1987, E. 1986/4-961, K. 1987/523. Akt., Şen, age., s. 99.
- 45 KABOĞLU, İbrahim Ö. (2010), **Değişiklikler Işığında 1982 Anayasası Halk Neyi Oylayacak?**, Ankara: İmge Kitabevi, s. 250.
- 46 GASKİN / Birleşik Krallık Davası, 07.07.1989. Akt., Üzeltürk, age., s. 179.
- 47 (Çevrimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm> 23.11.2013.
- 48 ZAFER, age., s. 48-49.
- 49 ŞEN, age., s. 111.
- 50 age., s. 120-135.
- 51 POLATER, age., s. 80.
- 52 ÖZDEMİR, Kenan **Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği**, (Çevrimiçi) <http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=515>, 04.07.2015.
- 53 ZAFER, age., s. 55-57.
- 54 LEANDER / İsveç Davası, 26.03.1987. Akt., Kilkelly, age., s. 27.
- 55 KILIÇOĞLU, age., s. 82.
- 56 ÜZELTÜRK, age., s. 3.
- 57 ZAFER, age., s. 13. Zahit İmre, "Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerin Korunmasına İlişkin Meseleler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 39., S. 1-4., 1978, s. 149.

- 58 KILIÇOĞLU, age., s. 82.
- 59 age., s. 83.
- 60 ZAFER, age., s. 14.
- 61 DANIŞMAN, age., s. 8.
- 62 KILIÇOĞLU, age., s. 83.
- 63 DANIŞMAN, age., s. 8.
- 64 KILIÇOĞLU, age., s. 83.
- 65 DANIŞMAN, age., s. 8.
- 66 KILIÇOĞLU, age., s. 83.
- 67 age., s. 84.
- 68 age., s. 84.
- 69 Türk Dil Kurumu, age., s. 523.
- 70 ÖZEK, age., s. 260. Şen, age., s. 216.
- 71 ŞEN, age., s. 216.
- 72 ŞEN, age., s. 217-220.
- 73 age., s. 220.
- 74 ÖZEK, age., age., s. 260.
- 75 TDK, age., s. 19.
- 76 KILIÇOĞLU, age., s. 84.
- 77 POLATER, age., s. 23.
- 78 ZAFER, age., s. 13.
- 79 KILIÇOĞLU, age., s. 84.
- 80 age., s. 85.
- 81 age., s. 86-87.
- 82 age., s. 87-89.
- 83 age., s. 88-89.
- 84 ŞEN, age., s. 231-232.
- 85 age., s. 232-235.
- 86 ÜZELTÜRK, age., s. 168.
- 87 NORRİS / İrlanda Davası, 26.10.1988. Akt., Kilkelly, age., s. 45. Gülay Arslan Öncü, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı**, İstanbul, Beta, 2011, s. 211.
- 88 DUDGEON / Birleşik Krallık Davası, 22.10.1981. Akt., Kilkelly, age., s. 45. Öncü, age., s. 210-211.
- 89 MODİNOS / Kıbrıs Rum Kesimi Davası, 26.04.1993. Akt., Öncü, age., s. 211.
- 90 LASKEY, Jaggard ve Brown / Birleşik Krallık Davası, Akt., Kilkelly, age., s. 45. Öncü, age., s. 211-212.
- 91 A.D.T. / Birleşik Krallık Davası, 31.07.2001. Akt., Kilkelly, age., s. 45-46. Öncü, age., s. 212-213.
- 92 REES / Birleşik Krallık Davası, 17.10.1986. Cossey / Birleşik Krallık Davası, 27.10.1990. Sheffield ve

- Horsham / Birleşik Krallık Davası, 30.07.1998. Akt., Kilkelly, age., s. 46.
- 93 GOODWIN / Birleşik Krallık Davası, 11.06.2002. Akt., Öncü, age., s. 217-219.
- 94 SCHALK ve KOPF Davası, 24.07.2010. Akt., Öncü, age., s. 250-252.
- 95 Z. / Finlandiya Davası, 25.02.1997. Akt., Kilkelly, age., s. 41-42. Üzeltürk, age., s. 189-190.
- 96 ÜZELTÜRK, age., s.232.
- 97 ÖNCÜ, age., s.366.
- 98 age., s. 367.
- 99 ÜZELTÜRK, age., s. 234. ÖNCÜ, age., s. 367.
- 100 ÜZELTÜRK, age., s.234. ÖNCÜ, age., s.367-368.
- 101 ÖNCÜ, age., s. 368.
- 102 MALONE / Birleşik Krallık Davası, 02.08.1984. Akt., Üzeltürk, age., s. 235-236.
- 103 KILKELLY, age., s. 26.
- 104 KHAN / Birleşik Krallık Davası, 12.05.2000. Akt., Kilkelly, age., s. 26.
- 105 KLASS ve Diğerleri / Almanya, 06.09.1978. Akt., Üzeltürk, age., s. 240.
- 106 LEANDER / İsveç, 26.03.1987, 26.03.1987. Akt., Kilkelly, age., s. 39.
- 107 MURRAY / Birleşik Krallık, 28.10.1994. Akt., Kilkelly, age., s. 71.
- 108 ÖNCÜ, age., s. 370.
- 109 ÜZELTÜRK, age., s. 238.
- 110 CREMIEUX / Fransa Davası, 25.02.1993. Akt., Öncü, age., s. 370.
- 111 FUNKE / Fransa Davası, 25.02.1993. Akt., Kilkelly, age., s. 72.
- 112 HATTON ve Diğerleri Davası, 08.07.2003. Akt., Üzeltürk, age., s.239-240.
- 113 ÜZELTÜRK, age., s.240-241. Öncü, age., s. 370.
- 114 LUDÍ / İsviçre, 15.06.1992. Akt., Üzeltürk, age., s. 240.
- 115 CAMENZİND / İsviçre, 16.12.1997. Akt., Üzeltürk, age., s.240.
- 116 SCHÖNENBERGER ve DURMAZ / İsviçre, 20.06.1988. Akt., Üzeltürk, age., s. 241. De Wilde, Ooms ve Versyp / Belçika Davası, 18.06.1971. Akt., Üzeltürk, age., s.241.
- 117 LASKEY, Jaggard ve Brown / Birleşik Krallık Davası, Akt., Kilkelly, age., s. 45. Öncü, age., s. 211-212.
- 118 ÜZELTÜRK, age., s. 242.
- 119 Z. / Finlandiya, 25.01.1997. Akt., Üzeltürk, age., s. 242.
- 120 SOERING / Birleşik Krallık, 07.07.1989. Akt., Kilkelly, age., s. 32.
- 121 ÖNCÜ, age., s.374.

Kaynaklar

- DANIŞMAN, Ahmet (1991), **Ceza Hukuku Açısından Özel Hayatın Korunması**, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları,
- DONAY, Süheyl “Özel Hayata Saygı Gösterilmesi Hakkı Üzerine Kuzey Ülkeleri Hukukçularının Kongresi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 39. S. 1-4., 1974, s. 439-449.
- İMRE, Zahit “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerin Korunmasına İlişkin Meseleler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 39., S. 1-4., 1978, s. 147-168.
- KABOĞLU, İbrahim Ö. (2010), **Anayasa Hukuku Dersleri**, 6. baskı., İstanbul: Legal.
- KABOĞLU, İbrahim Ö. (2010), **Değişiklikler Işığında 1982 Anayasası Halk Neyi Oylayacak?**, Ankara: İmge Kitabevi.
- KABOĞLU, İbrahim Ö. Özgürlükler Hukuku, 6. bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2002.
- KILIÇOĞLU, Ahmet (1993), Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, 2. baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- KİLKELLY, Ursula (2003), **Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı**, 2. baskı, Ankara: Adalet Bakanlığı.
- ÖNCÜ, Gülay Arslan (2011), **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı**, İstanbul: Beta.
- ÖZDEMİR, Kenan **Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği**, (Çevrimiçi) <http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=515>, 04.07.2015.
- ÖZEK, Çetin (1978), **Türk Basın Hukuku**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- POLATER, Yusuf Ziya (2010), **Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, Ankara: Adalet Yayınevi.
- ŞEN, Ersan (1996), **Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması**, İstanbul: Kazancı.
- Türk Dil Kurumu **Türkçe Sözlük**, Ankara, 1994, s. 582.
- ÜZELTÜRK, Sultan (2004), **1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, İstanbul: Beta.
- YÜZBAŞIOĞLU, Necmi (2004), **Anayasa Hukukunun Temel Metinleri**, 2. Baskı, İstanbul: Beta.
- ZAFER, Hamide (2010), **Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması**, İstanbul: Beta.